

INFORMACJA

na temat zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w Polsce w 2008 r.

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ KRYMINALNĄ W ROKU 2008 – DANE STATYSTYCZNE

W roku 2008 stwierdzono ogółem 1 082 057 przestępstw, czyli o około 70 tysięcy mniej niż w roku poprzednim. W większości kategorii przestępstw odnotowano spadek przestępczości; zmalało również zagrożenie przestępczością kryminalną. Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych w 2008 r. wyniosła 735 218, odnotowano spadek liczby tych przestępstw o 8,03 proc. w stosunku do 2007 r. Wykrywalność sprawców przestępstw kryminalnych wzrosła z 50,4 proc. w 2007 r. do 51,7 proc. w 2008 r. (tab. s. 9).

2. ZAGROŻENIE PRZESTĘPSTWAMI SKIEROWANYMI NA ZABÓR DÓBR KULTURY NARODOWEJ

W 2008 r. stwierdzono 847 przestępstw, w których przedmiotem zamachu były zabytki ruchome. W stosunku do roku 2007, zgodnie z policyjnymi danymi statystycznymi, nastąpił spadek liczby tych przestępstw o 25,17 p.proc. Z ogółu przestępstw przeciwko zabytkom 296 zdarzeń dotyczyło dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, pamiątek historycznych, numizmatów (spadek liczby przestępstw o 21,62 p.proc. w stosunku do roku 2007), zaś 480 przestępstw dotyczyło wytworów techniki, materiałów bibliotecznych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł (spadek liczby przestępstw w tej kategorii o 60,83 p.proc. w stosunku do roku 2007). Ponadto w 2008 r. stwierdzono 71 przestępstw ściganych z art. 108 i 109 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad

zabytkami (w 2007 r. – 69 przestępstw stwierdzonych).

W 2008 r. największe zagrożenie przestępstwami przeciwko zabytkom w kategorii dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, pamiątek historycznych, numizmatów odnotowano na terenie województwa małopolskiego (56 przestępstw stwierdzonych), woje-

wództwa śląskiego (39) i podległym Komendzie Stołecznej Policji (33). Natomiast biorąc pod uwagę kategorię wytworów techniki, materiałów bibliotecznych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł najczęściej przestępstw odnotowano na terenie województwa śląskiego (120 przestępstw stwierdzonych), mazowieckiego (77) oraz na terenie podległym Komendzie Stołecznej Policji (43).

Odnotowano również 164 przestępstwa, w wyniku których nastąpiła utrata przedmiotów kultu religijnego, nie stanowiących w myśl definicji zabytku (w roku 2007 odnotowano takich zdarzeń 168). Rejonem, w którym doszło do największej liczby popełnionych przestępstw, gdzie przedmiotami przestępstwa były artykuły kultu religijnego nie będące zabytkiem, w roku 2008, były województwa małopolskie i podkarpackie (po 18 przestępstw stwierdzonych).

3. PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ZABYTKOM DOKONYWANE W OBIEKTACH SAKRALNYCH, MIESZKANIACH PRYWATNYCH I INNYCH OBIEKTACH.

W roku 2008, podobnie jak w latach ubiegłych, sprawcy dokonywali kradzieży zabytków ruchomych głównie z obiektów sakralnych i mieszkań prywatnych. Przedmioty zabytkowe są najbardziej narażone na rabunek zarówno w obiektach sakralnych, jak i w mieszkaniach lub domach prywatnych posiadaczy.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONANYCH Z OBIEKTÓW SAKRALNYCH:

- w nocy 16/17.03.2008 r. z kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Kurzelowie (powiat włoszczowski) skradziono 2 kielichy mszalne, 2 puszki na komunikanty,

2 krzyże, monstrancję i płaskorzeźbę przedstawiającą jednego z Ewangelistów. Wartość strat ok. 40 000 zł;

● w dniach 2-6.04.2008 r. z kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Jarandowie (powiat lidzbarski) skradziono 4 drewniane, polichromowane figurki Ewangelistów, pochodzące z XVII w. Rzeźby były przymocowane do barokowej ambony;

● w dniach 15-20.05.2008 r. z przydrożnej kapliczki w Nowych Budkowicach (powiat opolski) skradziono drewnianą figurkę św. Doroty (XVI w.; ok. 53 cm wys.), (Fot. 1);

● w nocy 5/6.08.2008 r. z kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w miejscowości Cichy (powiat olecki) skradziono 4 płaskorzeźby, pochodzące z XVI w., z tryptyku św. Agnieszki umieszczonego w ołtarzu bocznym;

● w dniach 28-29.10.2008 r. z cerkwi pw. Zaśnięcia Bogurodzicy w Bałuciance (pow. krośnieński) skradziono 2 ikony Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus (obie z XVII/XVIII w.). Wartość strat ok. 70 000 zł.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONANYCH Z MIESZKAŃ PRYWATNYCH:

● 16.01.2008 r. z mieszkania w Warszawie skradziono obraz Juliana Fałata o wartości 100 000 zł,

● w dniach 26.04.-2.05. 2008 r. z mieszkania w Warszawie skradziono obraz Alphonse d'Neuville Lancier Polonais (*Polski ulan na koniu*) o wartości 50 000 zł;

● w dniach 30.04-02.05.2008 r. z domu jednorodzinnego w Krakowie skradziono 2 obrazy: Vlastimila Hofmana i Emmanuela Katza (Mane-Katza). Wartość obrazów ok. 30 000 zł;

● w dniach 18-20.10.2008 r. w wyniku włamania do mieszkania w Krakowie skradziono 8 obrazów, m.in.: Alfonsa Karpińskiego i Piotra Stachewicza.

PRZYKŁADY KRADZIEŻY DZIEŁ SZTUKI DOKONANYCH Z GALERII:

● 18.11.2008 r. z galerii Domu Aukcyjnego Desa UNICUM skradziono obrazy: Jacka Malczewskiego *Portret mężczyzny na tle pejzażu* (wartość 450 000 zł), Stanisława Ignacego Witkiewicza (Witkacego) *Portret kobiety* (wartość 18 000 zł).

4. EFEKTY WYKRYWCZE PRACY POLICJI

W roku 2008 odnotowano odzyskanie znacznej liczby przedmiotów zabytkowych utraconych w wyniku przestępstwa. Zarówno w roku 2008, jak i 2007 znaczącą grupę odzyskanych dóbr kultury narodowej stanowiły zabytki archeologiczne.

ODZYSKANE DZIEŁA SZTUKI:

Najważniejsze przeprowadzone realizacje spraw w 2008 r. związane z odzyskaniem dzieł sztuki:

● 16.02.2008 r. – barokowy obraz olejny, przedstawiający Matkę Boską Bolesną, skradziony z kościoła pw. św. Ducha w Lublinie 13.02.2008 r.;

● 11.04.2008 r. – obraz *Zestanie Ducha Świętego* pochodzący z kościoła pw. św. Brygidy w Gdańsku. Obraz stanowił polską stratę wojenną;

● 22.04.2008 r. – w Domu Aukcyjnym Rempex w Warszawie zabezpieczono: obraz Stanisława Kopystyńskiego *Autoportret* (utracony w wyniku rozboju we Wrocławiu 16.11.2002 r.), (Fot. 5), para putt (aniołów) w zbrojach (skradzionych z kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Częstoborowicach w nocy 28/29.04.2004 r.), (Fot. 2) obraz Edmunda Szyftera (vel Eddiego Szyftera) *Pogoń za szczęściem* (utracony z mieszkania w Krakowie 16.07.2004 r.);

● 24.04.2008 r. – 4 obrazy, 2 kinkiety, 2 żyrandole i 6 płaskorzeźb o łącznej wartości ok. 112 000 zł, skradzione z zabytkowego pałacu w Bożkowie w dniach 10-24.02.2008 r.;

● 30.06.2008 r. – figurka Matki Boskiej (1730 r., wartość ok. 15 000 - 18 000 tys. zł) z kościoła pw. Nawiedzenia NMP w Witoszowie Dolnym (powiat świdnicki), skradziona prawdopodobnie w 2005 r. W czerwcu 2008 r. obiekt był wystawiony do sprzedaży na aukcji internetowej;

● 24-25.10.2008 r. – odzyskano złoty dukat węgierski Władysława V bity w l. 1453-1457 (wartość 6 000 zł) i kolekcję srebrnych monet polskich z lat 1918-1939 oraz monet polskich współczesnych okolicznościowych bitych w srebrze z lat 1945-2000 o wartości kilkuset złotych utraconych w wyniku kradzieży z włamaniem do

Fot. 2

Muzeum Okręgowego w Koszalinie 07.02.2008 r.

ODZYSKANE ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE:

W roku 2008 niewątpliwym sukcesem jest ograniczenie nielegalnego obrotu zabytkami archeologicznymi w Internecie, dzięki współpracy z Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Allegro. Funkcjonariusze Policji wspierali ochronę stanowisk archeologicznych i często koordynowali sprawy dotyczące prowadzenia nielegalnych wykopalisk archeologicznych oraz paserstwa zabytków archeologicznych.

NAJWAŻNIEJSZE REALIZACJE POLICJI DOTYCZĄCE ODZYSKANYCH ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH:

● 30.01.2008 r. – w Ćmielowie (woj. świętokrzyskie) zatrzymano dwie osoby przewożące w worku 60 kg krzemienia pasiastego, który został nielegalnie pozyskany z terenu Rezerwatu Przyrodniczego Muzeum Historyczno-Archeologicznego „Krzemionki”. W trakcie przeszukania miejsc zamieszkania zatrzymanych osób policjanci zabezpieczyli 209 kg krzemienia pasiastego;

● 26.05.2008 r. – w Bolimowie (woj. łódzkie) zabezpieczono zabytki z nielegalnych wykopalisk w postaci: naczyń ceramicznych z okresu rzymskiego, 417 monet rzymskich i średniowiecznych, narzędzi krzemiennych;

● 27.05.2008 r. – w Zamościu zabezpieczono przedmioty pochodzące z nielegalnych wykopalisk i oferowane do sprzedaży w internetowym portalu Allegro: fibule, groty, narzędzia krzemienne i kamienne, elementy warsztatu tkackiego, (Fot. 4);

● 30.05.2008 r. – we Wrocławiu zabezpieczono wiele przedmiotów pocho-

dających z nielegalnych wykopalisk, m.in.: 5 waz i 5 urn z epoki brązu, 8 grzechotek antropomorficznych i naczyń ornitomorficznych, 9 zapinek rzymskich, 65 różnych fragmentów ozdób z brązu, (Fot. 3);

● 26.06.2008 r. – zatrzymano mieszkańca Olbrachc Wielkich (woj. dolnośląskie) podejrzewanego o nielegalny obrót zabytkami archeologicznymi. Zabezpieczono, m.in.: 3 toporki bojowe i 8 beltów do kuszy pochodzące z okresu średniowiecza, 122 sztuki różnego rodzaju monet;

● 13.11.2008 r. – na terenie powiatu hrubieszowskiego (woj. lubelskie) zabezpieczono przedmioty pochodzące z bezprawnych eksploracji stanowisk archeologicznych, m.in.: 260 sztuk narzędzi krzemienych, 50 siekier krzemienych, fajki gliniane, paciorki szklane, ceramika;

● w dniach 15-17.11.2008 r. – w Stargardzie Szczecińskim zatrzymano 3 osoby dewastujące stanowiska archeologiczne, u których zabezpieczono m.in.: monety srebrne, miedziane (pochodzące najprawdopodobniej z XVI-XIX w.), medale okolicznościowe, guziki z inskrypcjami.

5. WNIOSKI I PROGNOZY

W roku 2008 wyraźnie widać utrzymywanie się pozytywnej tendencji spadku zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury. Cieszy bardzo wyraźny spadek liczby ofert sprzedaży zabytków archeologicznych, zamieszczanych w internetowych portalach aukcyjnych, co niewątpliwie jest wynikiem efektywnej współpracy z portalem Allegro.

Prognozując rozwój przestępczości przeciwko zabytkom przewiduje się, że zagrożenie nadal będzie się koncentrować na terenie województw południowej Polski, najbardziej zagrożone będą obiekty zabytkowe na terenie województw dolnośląskiego, małopolskiego i śląskiego oraz miasta Warszawy i województwa mazowieckiego. Obiektami najbardziej zagrożonymi tego typu przestępczością w dalszym ciągu będą mieszkania i domy prywatnych kolekcjonerów, a także

kościółki i kaplice. Również cmentarze będą stanowić miejsca zagrożone kradzieżą, zniszczeniem, dewastacją.

Planowany w 2009 r. cykl szkoleń dla policjantów, koordynujących w województwach działania związane z ochroną dziedzictwa narodowego, dotyczący konserwacji i ochrony przedmiotów zabytkowych niewątpliwie przyczyni się do podniesienia specjalistycznej wiedzy.

6. DZIAŁANIA I INICJATYWY KRAJOWEGO ZESPOŁU DO WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO DZIEDZICTWU NARODOWEMU WK BK KGP

W roku 2008 członkowie Krajowego Zespołu aktywnie współpracowali z koordynatorami ds. dóbr kultury w jednostkach terenowych Policji, przedstawicielami służby celnej, Straży Granicznej, policji zagranicznej, a także instytucji pozapolicyjnych.

Wśród wielu inicjatyw podjętych przez Krajowy Zespół do najważniejszych należy zaliczyć:

● Uwzględniając międzynarodowe zalecenia Sekretariatu Generalnego Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej ICPO-INTERPOL, UNESCO oraz Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM), dotyczące nawiązania współpracy z administratorami internetowych portali aukcyjnych, podjęto działania z Ośrodkiem Ochrony Zbiorów Publicznych, Krajowym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków oraz portalem internetowym Allegro. Na wymienionym portalu, w kategoriach dotyczących antyków i kolekcji, pojawiać ma się banner informujący o możliwości sprawdzania proveniencji przedmiotów zabytkowych i odpowiedzialności karnej za obrót przedmiotami o nielegalnym pochodzeniu. Mamy nadzieję, że tego typu działanie prewencyjne wyraźnie przyczyni się do spadku liczby przestępstw.

● Realizując zadania wymienione w rządowym programie ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej” w obszarze: *Ochrona dziedzictwa narodowego przed kradzieżami, dewastacją i nielegalnym*

Fot. 3

Fot. 4

wywozem za granicę, zainicjowano działania w kierunku wprowadzenia w Polsce systemu dokumentacji zabytków o nazwie Object ID Standard, adresowanego głównie do prywatnych posiadaczy i kolekcjonerów.

Celem projektu jest wprowadzenie jednolitego i międzynarodowego standardu dokumentacji zbiorów, dostosowanego do europejskich sposobów rejestracji i dokumentacji dóbr kultury, zachęcenie prywatnych posiadaczy i kolekcjonerów do dokumentowania posiadanych dzieł sztuki i przedmiotów zabytkowych, zapewnienie dobrej jakości dokumentacji na wypadek kradzieży zbiorów, jak również ułatwienie identyfikacji skradzionych dóbr kultury w przypadku ich ujawnienia.

Niniejsza inicjatywa zyskała już wstępną akceptację MKiDN oraz MSWiA, a także została przedstawiona zainteresowanym środowiskom podczas zorganizowanego sympozjum we wrześniu 2008 r. w CSP Legionowo.

- W ścisłej współpracy z KOBiDZ przeprowadzono w pierwszej połowie roku dwa specjalistyczne szkolenia zamykające cykl dotyczący ochrony dziedzictwa archeologicznego. Uczestniczyli w nich policjanci z województw pomorskiego i wielkopolskiego, w tym z jednostek niższego szczebla (Komendy Powiatowe i Miejskie Policji), obejmujących tereny najbardziej zagrożone rabunkiem dziedzictwa archeologicznego.

- Pracownicy uczestniczyli (również w charakterze prelegentów) w roku 2008 w szkoleniach i konferencjach dotyczących wielorakich aspektów ochrony dziedzictwa narodowego (kwiecień – seminarium *Problemy bezpieczeństwa zbiorów – zagrożenia i metody zabezpieczeń*, Archiwum PAN Warszawa; lipiec – szkolenie dotyczące realizowanego *Programu zabezpieczenia antywłamaniowego, przeciwpożarowego oraz ewidencji i monitoringu drewnianych kościołów na terenie województwa mazowieckiego*, Szydłowiec; listopad – szkolenie interdyscyplinarne *Ochrona dziedzictwa narodowego naszą wspólną sprawą*, Gorzów Wielkopolski). Brali również udział w spotkaniach międzynarodowych – w czerwcu w Międzynarodowym Sympozjum na temat kradzieży i nielegalnego obrotu dziełami

Fot. 5

sztuki, dobrami kultury i antykami w Sekretariacie Generalnym Interpolu w Lyonie, we wrześniu we Wrocławiu w IX Międzynarodowej Konferencji *Policja a ochrona dóbr kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, a także zajęciach instruktazowo-metodycznych zorganizowanych przez Prezydium Korpusu Policji Republiki Słowackiej w Casta-Papiernicka w Słowacji.

- Stworzono stronę internetową, na bieżąco aktualizowaną: HYPERLINK "http://www.policja.pl/dobrakultury" "www.policja.pl/dobrakultury HYPERLINK "http://www.policja.pl/dobrakultury", poświęconą zagadnieniom związanym ze zwalczaniem przestępczości przeciwko dobrom kultury oraz ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiającą kontakt z Krajowym Zespołem.

- Opracowano i wydano kolejne numery *Biuletynu* adresowanego do wojewódzkich koordynatorów i członków zespołów ds. zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom. *Biuletyn* zapewnia dostęp do informacji związanych z rozwojem zawodowym zainteresowanym policjantom, jak również ułatwia wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami poprzez publikowanie danych kontaktowych oraz informacji o zdarzeniach, poszukiwanych dobrach kultury i prowadzonych przez policjantów realizacjach.

- W dniach 15–19 września 2008 r. zorganizowano, w ścisłej współpracy z polskim oficerem łącznikowym Policji w Kijowie, wyjazd na Ukrainę, w którym uczestniczyli przedstawiciele Krajowego Zespołu, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum Narodowego w Krakowie, Fundacji im. Książąt Czartoryskich w Krakowie, Biblioteki Kórnickiej Polskiej Akademii

Nauk. Celem wyjazdu było przeprowadzenie czynności związanych z okazaniem stronie ukraińskiej dokumentów potwierdzających prawo własności polskich instytucji muzealnych do utraconych w wyniku kradzieży dóbr kultury w latach 2005–2006, ujawnionych i zabezpieczonych na Ukrainie. Dzięki wymienionym działaniom 10.12.2008 r. podczas inauguracyjnej narady kierownictwa MSZ RP i Ukrainy w Warszawie uroczysto przekazano obiekty stanowiące własność MN w Krakowie, BK PAN oraz Fundacji im. Ks. Czartoryskich w Krakowie.

W 2009 r. Krajowy Zespół do Walki z Przestępczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji oraz wojewódzcy koordynatorzy ds. dóbr kultury będą kontynuować i zacieśniać współpracę ze służbami i instytucjami pozapolicyjnymi oraz środowiskami hobbystów i kolekcjonerów w celu dalszego ograniczenia zagrożenia. ■

Fot. archiwum OZP

Liczba popełnionych przestępstw ogółem	2007r. – 1 152 993
	2008r. – 1 082 057
Ogólna wykrywalność [%]	2007r. – 64.6
	2008r. – 65.9
Liczba przestępstw kryminalnych	2007r. – 794 317
	2008r. – 735 218
Wykrywalność sprawców przestępstw kryminalnych [%]	2007r. – 50.4
	2008r. – 51.7
Liczba wybranych przestępstw przeciwko mieniu	
Kradzież cudzej rzeczy	2007r. – 241 104
	2008r. – 214 414
Kradzież z włamaniem	2007r. – 141 606
	2008r. – 124 066

Opracowano w Krajowym Zespole do Walki z Przestępczością Przeciwko Dziedzictwu Narodowemu WK BK KGP